

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor : Reuniunea învățătorilor români dela școlile popor. conf. ort dia protopopiatele arădane I—VII.	REDACTOR : PETRU VANCU Învățător.	Manuscrisurile și corespondența se va trimite redact. în Magya- rād, iar abonamentele cassaru- lui I. Groșorean în Galsa-Vilagos
---	--	---

Comitetul de redacție: Iosif Moldovan, Iuliu Groșorean, Dimitrie Popovici, Nicolae Ștef, Ioan Crișan, și Iosif Stanca, învățători.

Abonament: pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Cuprinsul Nr. 5: Scrisoare de: *g-n.* — Metodul direct la învățământul limbei maghiare de: *Un partizan al m. direct.* — Pentru o acțiune similă de: *I. Crișan.* — La chestia încasării taxelor de: *Dimitrie Popoviciu.* — Istoria școlii române din Măderat de: *P. Vancu.* — După 25 de ani de: *T. Cherechean.* — Spicuri din revistele pedagogice de: *P. Vancu.* — Informațiuni. — Revista literară. — Posta Redacției.

Scrisoare*)

Iubite amice,

Epistola ta m'a surprins foarte. Am cetit-o chiar de douăori, fiindcă nu credeam ochilor la prima cetire, despre cele ce îmi scrii tu. Nu voiam a crede, că unii dintre noi să stee pe o treaptă atât de inferioară, ca să nu înțeleagă, că de unde are să ne vină binele! Și nu-mi venea a crede și din motivul, că unul, care e chemat a învăța pe alții, trebuie să știe și cunoască mijloacele și căile, cari duc la vază și la bună stare. Aceasta e, ce m'a surprins mult. Nu numai m'a surprins, dar m'a supărat chiar!

*) Un membru marcant al corpului didactic ne trimite spre publicare scrisoarea prezentă, căreia, pentru cuprinsul ei instructiv, îi dăm cea mai mare atențiune. R.

Îmi scrii, că colegul Sabin a retrimis organul cu observarea, că redactarea nu-l mulțumește de loc. Eu nu-l cunosc mai de aproape pe colegul Sabin și ca atare nici că mă pot pronunța asupra calităților lui spirituale. Tot ce știu despre el e, că restează cu taxa de membru pe mai mulți ani, precum și cu abonamentul la organ. Mai mult nu știu nimic despre el.

Precum știi, și eu încep a mă număra între dascălii mai vechi. Cunosc deci și starea dascălului de odinioară. Și — cred eu — colegul Sabin n'are nici o cunoștință despre năcazurile și suferințele colegilor lui mai vechi. Nu știe, că dascălia pe acele vremuri era socotită mai pe jos ca poziția clopotarului de azi. Și cine, Doamne, ar fi crezut atunci, că și dascălii au să ajungă a fi socotiți de un factor însemnat în viața neamului! Și iarăș: cine ar fi crezut pe acele vremuri, că și învățătorii vor fi în stare, a se conduce, ei prin ei, în reuniuni și conferințe? Și apoi iarăș: ar fi îndrăsnit cineva a presupune măcar, că învățătorimea să aibă în timpul apropiat organul său propriu, redactat și susținut din propriile ei *puteri*? Și oare aceasta muncă modestă și jertfă grea să nu servească oare spre ridicarea vazei și a cinstei învățătorilor și cu ei și a colegului Sabin? Iar dacă da, atunci ce voiește dsa.

Dupăcum zisei, azi mă număr între cei vechi pentru aceea cetesc mai multe reviste școlare. Dar îți mărturisesc sincer, nici una nu-mi face atâta plăcere, ca organul nostru. Și aceasta din simplu motiv, că e al nostru, susținut din propriile noastre *puteri*. Iar cuvântul „*al nostru*” mă însuflețește și încântă. Mă însuflețește, pentru că văd un viitor mai bun pentru corpul în vătătoresc; mă încântă, pentru că văd nizuințele spre ajungerea acestui bine. Și oare inima de *dascăl* a colegului Sabin să rămână rece în fața acestor nizuințe?

Zici, că colegul Sabin nu-i mulțumit cu redactarea organului. Aceasta e cu puțință. Atunci însă îl rog de una: poziția școalelor și a învățătorilor de azi e atât de

critică, încât sfatul oamenilor pricepători ar prinde foarte mult în aceste vremuri grele. Deci ni-ar face nouă și școlai mari servicii, când ar lua condeiul, spre a ne da învățături în aceste vremuri furtunoase.

Legea școlară din anul 1907 a pus pe învățator între ciocan și nicovală. L'a făcut slugă la doi domni, deși e imposibilitate a servi la doi deodată. Insuși sfânta scriptură zice, că nu poți sluji la doi domni: lui Dumnezeu și mamonului! Pentru aceea dela învățator se pretinde și așa ceva! De aceea unul te lasă, altul te înhață! Când faci pe voia unuia, nu e mulțumit celalalt, iar când faci pe voia acestuia, nu e mulțumit cel dintâi. Destul, că sârmanul învățator trage scurta, suferă ghionturi și pedepse nemeritate. Și cine îi vine în ajutor? Cine caută, să paralizeze loviturile acestea? Sau cine vine să-i dea măcar înviațiuni, ori să-l mângâie în năcazurile lui? Vezi, iubite amice, aici mi-ar plăcea mie, să văd pe colegul Sabin învățând condeiul cu destoinicia sa. Ori, trăind el în sfere mai înalte, poate că ține sub demnitate, a se coborî în luptele vieții?

Că și colegul Aurelian s'a supărat pentru improce-suarea taxelor, nu face nimic. Eu îl cunosc bine și o iau la sigur, că supărarea îi va trece curând. E un om iute la fire, dar bun de inimă și apoi își și dă samă mai târziu despre starea lucrurilor. El își va da samă, și va ști, că ce nu se poate face cu *binele*, se va face cu *sila*. Va ști și va înțelege, că oficialții reuniunii își fac numai datorița, când stărue pentru încassarea taxelor în ori ce formă! Pentru aceasta laudă li-se cuvine și nu ocară!

Ca de încheiere te rog, nu te luă după colegul Sabin. Lasă-l pe el să trăiască în sferile lui. Tu scrie numai cât de des la organ, și apoi fi sigur, că ai contribuit cu mult mai mult la ridicarea nimbului învățătoresc, ca colegul Sabin, fie lucrarea ta chiar și o lucrare mai modestă.

g—n.

Metodul direct la învățarea l. maghiare.

Fiind-că legea școlară mai nouă silește pe învățătorii naționalităților, ca să presteze succese foarte satisfăcătoare din l. maghiară, unii din învățători s'or și nizuți a află o cale mai ușoară, ca să poată ajunge acolo unde se cere prin lege. Astfel a apărut pe orizontul școlar metoda direct la predarea acesteia. Și în urma experiențelor s'a constatat, că într'adevăr e mai ușoară poziția învățătorului pe aceasta cale.

Dl g.—n însă, în numărul ultim al acestei reviste, să nizuște al combate, arătându-l ca nenatural și neducător la scop. Știu pe dl g.—n. ca un om cu bogate experiențe pe terenul școlar și când îndrăsnesc a stă cu dlui de vorbă în cele școlare, o fac mai mult pentruca și noi, cei cu mai puțină experiență, să învățăm, ca să putem ajunge odată la o cale mai practică și ușoară.

Dl g.—n. aduce ca pildă băeatul când el începe a vorbi și încontinuu infestază pe mamă-sa cu întrebări. E adevăr, dar oare dacă mama îi va explica lui, că suveica la ce să folosește, oare el va ști, că cei aceea pânză, răboi etc., dacă el nu le va vedea și pipăi? Eu cred, că tot așa de nedumerit va rămânea ca și când nu i-ar spune nimic. Pentru băeatul de 2—3 ani numele obiectelor ce-i vin înainte au rol, celelalte, fiind puterea de judecată de tot în fașe, nu le poate apercepia, ca să le înțeleagă. Și vedem, că acest metod, folosit de mamă, nu e păgubitor desvoltării puterii lui de judecată.

Este știut însă, că legea pretinde dela învățători aproape imposibilul și când e vorba de școala și învățătorul român apoi nu sunt considerări. Ei bine, când învățătorii le știu toate aceste, e mirare că ei caută o cale pe care mai ușor pot satisface pretenziunilor legii? Din experiență știu, că după metoda indirect nici în al 6-lea an de școală nu poți presta acel rezultat cel poți ajunge după metoda direct în anul al 3-lea. Deoarece însă dl g.—n. aduce un exemplu de predare, după me-

totul direct, îmi iau permisiunea a-l complectă, părăndu-mi puțin cam manc.

Înainte de a trece învățătorul la predarea l. magiare în cl. I, are să facă exercițiile necesare în l. maternă. Și, când pune întrebarea, aceea să fie așa, ca și când ar pune-o în l. ungurească. Iar când va veni la rând l. maghiară, apoi în oara anterioară va repeta prelegerea în l. maternă și apoi în oara următoare va trece deadreptul la l. maghiară.

Când am propus în l. maternă am arătat spre Saveta și-am întrebat: cine-i aceasta? Acum întreb: »ki ez?«. Dacă elevul nu va ști răspunde, învățătorul îl va ajuta spunându-i: »ez Erzsébet«. Și dacă vom repeta întrebarea, sigur elevul va zice: Ez Erzsébet. De sine înțeles, că vom lua numele celea mai cunoscute și vom întreba pe elevii cei mai isteți. Știind el răspunde la întrebarea: »ki ez?« va ști sigur răspunde și la întrebarea: ki az? mi az?... E greșită întrebarea dlui g.—n., când, punând mâna pe masă, voește să zică băeții, că: „az asztal tárgy“. Aceasta, după noul plan, nici nu li să spune elevilor de cl. I. Iar dacă voește învățătorul să li-o spună, având ei exerciții din l. română, de sigur va ști răspunde și la aceasta întrebare. Nu sustă împrejurarea, că întrebând pe Ioniță, el toate va zice, numai aceea-ce învățătorul voește nu va zice, pentrucă el știe, că la exercițiile din l. română tot așa a fost întrebat. Și întrebat fiind despre masă, nu va zice că-i scaun, dacă odată i-se spune, ca masă e „asztal“ ungurește.

Având el cunoștința din l. maternă despre însușirile obiectelor și dacă i-le spunem de a dreptul acum ungurește și arătându-i creta vom întreba: Mi ez? Milyen a kréta? El poate a uitat. Atunci vom zice: Fekete a kréta? Făcând cu capul sămnnul negativ, natural, că va zice: nem. Și atunci îi spunem: A kréta fehér. Tot astfel îl facem să răspundă cu igen.

Zice mai departe dl g.—n., că: regulile trebuiesc învățate pentruca elevul să știe vorbi. Ei bine, cum vom învăța pe elevii de cl. I—II regulile? Pentrucă el trebuie

să zică: Az asztalnak fiokja van! Engem Péternek hivnak etc. Oare nu să perde mai mult timp cu explicarea regulei aici? decât dacă îi vom spune, că aceasta așa să zice ungurește. Experința ni-a demonstrat în de ajuns, că am învățat cu băeții toate regulele, ei or știut bine traduce, când însă a trebuit să aplice cele învățate apoi toate le-a pus de-a întoarșele. Insu-și d-sa recunoaște la urmă, că învățarea unei limbi să poate ajunge numai prin conversare continuă și în cadrul cunoștințelor câștigate.

Deci în ultima analiză ajungem acolo, că trebuie să vorbim cu elevul des, ca astfel să se prefacă în sânge, așa zicând, flexiunile și concordările câștigându-și *sint* de limbă, care-l face pe om să-l doară urechea auzind pe cineva pronunțând o zicere scâlciată.

Nu nepriceperea metodului indirect i-a făcut pe unii oameni de școală să-l abandoneze, ci de o parte aglomerarea de material și timpul scurt pentru exaurarea lui, iar de alta parte succesul slab obținut în urma pretenziunilor legii mai noue. Pentrucă cum am zis mai sus, greutatea cea mare era când era elevul să vorbească singur.

El în toldeauna să cugeta la regulă: acesta e substantiv în cazul Genitiv ori Dativ etc. sau e verb, adjectiv, pronume etc. etc.

Că oare purcezând după metoda direct și răspunzând elevii fluent la ori și ce întrebare, judecă ei logic atunci, și că e, ori nu în detrimentul puterii lui de judecată, — ori că aceasta e numai o dedare, o mașinarie, aici încape multă discuție. Pentrucă fiecare își are argumentele sale bazat pe momente psihice câștigate în urma experiențelor.

Cum am zis mai sus: eu sunt cu mult mai tânăr decât ca să mă pot pronunța hotărât în chestie. Dl g.—n., care are bogată experiență, cred că se va interesa mai de aproape de cauză, va asculta metoda direct în o școală unde se practică de vre-o 2—3 ani și în urma experienței va veni și cu date psihologice nereturnabile ne va arăta calea adevărată nu altcum și bunătatea și defectele acestui metod.

Unul dintre part. metod. direct.

Pentru o acțiune similară.

Salutara instituție a comisariatului didactic din dieceza noastră nimeni nu o va putea contesta și nu, mai ales de când indivizii însărcinați cu o atare misiune se recrutează din sinul corpului învățătoresc.

Prin aceasta, era »focului de artificii« a apus, punându-se preț numai pe o muncă prestată cu străduință.

Aceasta a dorit-o fiecare învățător serios și de prezent, cum vedem o am și ajuns.

»Când cineva vine și-ți vorbește din convingere și serios, deci fără a lăsa nici cea mai mică umbră a urei și patimei -- bucuos îl ascuți...« a zis un distins barbat al vieții noastre publice.

Adevărul cuprins în acestea cuvinte, nouă, »învățătorilor, încă« nu ne poate fi străin și chiar aceasta voesc s'o dovedesc și eu luând cuvânt în chestia comisariatului, cu scopul, de a elucida un punct, pe urma căruia, eventual — acțiunea comisarilor nostri să devină mai similară, mai concentrată, iar pentru aceasta, cred — și vorbele mele, spuse cu sinceritate nu vor fi restălmăcite.

Voiu expune lucrurile dupăcum s'au întâmplat.

Făcând odată o călătorie în vacanța ce urmează după examenele finale, la o gară avui mai mult timp să posesesc până la plecare.

Aci incidental ne întâlnirăm vr'o cinci colegi și în discuțiunile noastre, ce mai firesc decât să ajungi la maestria ce ne apasă umerii.

Mai ales vr'o doi dintre colegi se amărau tare, că lor..., în conferința didactică a examenului, li-s'au făcut strașnice observări metodice, cu toate că anul acesta își conformară procedura după indigetările recomandate de comisarul din anul trecut.

Lucrul se explică de sine: comisarii s'au perondat și astfel unul a recomandat »învățătorilor nostri« o procedură, iar celalalt — alta.

»Nici așa, nici așa... nu e bine, dar cum e bine?«
ripostară colegii (doi) nemulțumiți.

E de sine înțeles, că fiecare învățător resp. comisar, deși — bine știm — dominează aceleași principii pedagogice — își are și procedurile sale speciale, prin ce, natural, se deosebesc unul de altul, de unde apoi provine și diferendul pedagogic amintit.

Din acestea ori cine ușor va înțelege, că cazul descris nu e fără păreche, dovadă și articolul »Conferințe extraordinare« din nr. 3 al organului nostru.

Că observările recomandate de comisari nu convergează, ceea ce nici nu e de mirat, cum am demonstrat mai sus, mai e dovadă și împrejurarea, că, pare-mi-se anul trecut, un onorabil preot a pus la discuție publică un procedeu recomandat de un comisar în predarea religiei și dificultat de comisarul din anul al doilea.

Cei cari au petrecut cu atențiune publicațiunile din organul diecezan »Biserica și Școala« își vor aduce aminte de acest caz.

Cauza însă după cât știm nu a obținut nici un fel de soluție din nici o parte.

Naște acum întrebarea: observări și îndrumări metodice ce se exclud și premenesc alternativ de înșiși comisarii — pot să fie confortabile și salutare pentru învățător și învățământ?

Dacă luăm în considerare aproape continua excitare și resuscitare la cari e supus învățătorul prin amintitele observări venite anapoda — trebuie să dăm răspuns negativ.

Așa stând lucrul, vrând nevrând, trebuie să vedem inconvenientul ce indirect se resfrânge și asupra învățământului, căci — drepti numai să fim — a-ți acomoda procedura după învațiunile indicate de comisar și totuș a nu fi bine — te agitează și nemulțumește tot lungul anului și mai ales atunci, când lucrurile decurg la fel într'un an ca'n celalalt.

Continuele observări apoi scad binișor și calculul învățătorului.

Eu sunt de părerea, că aceasta derută metodică se poate sana și aplana ușor.

Comisarii didactici designați, înainte de a plecă în tracte, la examene, să se întrunească în centru (Arad), în consfătuire intimă, conzultându-se și discutând la fiecare obiect de învățământ procedura ce ar fi urmat din partea fiecărui comisar, de sine înțeles: în ce privește observările; după mine acest procedeu ar fi mai rentabil decât »conf. extraord.« s'au prelegerile model atinse, cari nu se pot ține așa cu înlesnire, cum s'ar crede, dar nici rezultatul lor nu poate fi mai de dai Doamne.

În acest mod, acțiunea comisarilor didactici ar deveni mai unitară, mai concentrată și nu ar mai obveni cazul ca ceeace un comisar clădește, al doilea să ignoreze și derapene.

Țin a constata, că sunt și cazuri, când reflexiunile de îndigetare metodică ale comisarului prim, au fost adoptate de următorul comisar, dar atari cazuri sunt cam disparente.

Poate va obiecționa cineva zicând: la ce atâta lucru și vorbă, căci și așa învățătorii criticați — vor avea să experieze »cursul« descris, cel mult până atunci, până când succesive se vor peronda toți comisarii dându-li-se astfel puțină acelora, a cunoaște îndetaii dorința și adevărată procedura fiecărui comisar și atunci învățătorii n'au decât să se acomodeze.

Răspunsul îmi este, că pentruce învățătorul să fie expus timp de 10—11 ani — deoarece atâta ar dura intervalul de perondare — în o situație nu prea vivificătoare pentru liniștea sa sufletească fiind la îndemână mijloc acomodat de îndreptare.

Unde să mai punem apoi, că comisariatul nu e monopol și așa în fiecare an pot fi denumiți și alții noi, iar prin aceasta intervalul de perondare al comisarilor nu s'ar scurta, ci s'ar lungi tot mai mult prin ce dorința celor ce așteaptă s'ar împlini la „calendele grecești“.

Ori și cum ar fi, dar e o chestie, ce merită a fidiscuțată!
Socodor, 1909.

I. Crișianu, inv.

La chestia încassării taxelor.

În împrejurările nespuse de grele prin cari silită este să treacă astăzi școala românească, reuniunile noastre învățătorești pentru noi, învățătorii români, au o valoare indoită. Și dacă acestea astăzi n'ar exista, ar trebui să le creiem.

Prin reuniune nu numai că să îmbie fiecărui învățator ocaziunea de a-să perfecționa tot mai mult în arta de a ști să-și împlinească greaua sa misiune, dar în acelaș timp învățătorimea s'a ridicat și ridică mereu în fața lumii și ca corp.

Adunările despărțămintelor noastre protopopești sunt adevărate cursuri de metod pentru învățători, iar cele generale adevărate sărbători culturale la cari își dau întâlnire tot ce societatea românească are mai ales.

Cine nu vede, cine nu obsearvă în toate aceste ridicarea și înălțarea învățătorimii din starea ei tristă și de deplâns de mai înainte?

Ce era învățătorul în trecut? Cine ia mai dat și lui vre-o atențiune?

Și dacă învățătorimea a ajuns astăzi la slimă și conziderație în societate mai multă ca în trecut, nu este aceasta a să mulțumi în primul loc reuniunilor învățătorești?

Să luăm numai reuniunea noastră învățătorească!

Câte lupte, câtă muncă nu a trebuit să desvoalte această modestă societate, prin aleșii săi, pentruca să convingă societatea despre valoarea și importanța învățătorimii în viața culturală a poporului nostru și prin aceasta să ridice învățătorimea din starea ei umilită de până aci.

Și care este astăzi rezultatul acestei lupte, acestei munci?

Acela, că astăzi învățătorimea numai este privită ca în trecut. Astăzi munca dascălului este mai mult apreciată. Astăzi dascălul nu mai este paria de odinioară în societate.

Iată și estimp, Venerabilul Consistor, în raportul său către Venerabilul sinod eparhial, pune reuniunea noastră la locul întâiu între toate societățile de asemenea natură de pe teritoriul diecezei.

Vrem să ajungem tot la mai multă considerație și stimă ?

Atunci, pe lângă împlinirea cu scumpătate a datorințelor, să căutăm a sprijini tot mai mult și reuniunea, chemată a află mijloacele prin cari să putem deveni tot mai apti pentru împlinirea acestor datorințe, »căci zilele rele sunt«.

Aceasta însă nu să va putea ajunge, câtă vreme, pe lângă toate progresele realizate până aci, sunt între noi oameni, cari să considere pe sine de membrii numai cu *drepturi* nu și cu *datorințe*.

Sunt adecă între noi unii, cari de fel, iar alții de tot neregulat își solvesc taxele și abonamentul pentru organ și astfel după ce toate încercările de arangiere a acestei stări triste au rămas zadarnice, ce era alta de făcut decât ca unii ca aceștia să fie improcesuați.

Acum, că se văd improcesuați, fac pe grozavii. Atacă pe unii și pe alții. Nu e bună reuniunea. Nu e bun organul. Cu un cuvânt nu e bun nimic.

Pentru acești domni, — servească din nou următoarele :

Împrocesuările le-a făcut *comitetul*. Comitetul iarăși n'a lucrat de capul său, ci la ordinul adunării generale, prin urmare și la *ordinul celor nemulțumiți*.

De trei ori, în trei adunări generale, s'a adus concluzul de improcesuare a restanțierilor, cu vot unanim, așa, că acum ne era și rușine de atâtea hotărâri fără a fi executate. Tot s'a așteptat, că doar', doar' oamenii vor plăti. În cele din urmă comitetul a trebuit să recurgă și la acest mijloc *impus tocmai de aceia, cari azi sunt nemulțumiți*, căci să nu să treacă cu vederea, avem de plătit o grămadă de datorii și acele cine să le plătească nu noi, toți ?

Ei bine, dar dacă cei cu restanțele să subtrag, de unde să adunăm banii pentru acoperirea acestora, căci,

după cum este bine cunoscut tuturor membrilor, numai adunarea generală de an, ținută în Radna, la 9 și 10 August, a abscris peste 1700 cor., ca neincassabile. Să se fi lăsat lucrul baltă până toate pretenziunile restante ar fi devenit neincassabile? Dar atunci cu ce să se acopere lipsele amintite mai sus și cu ce mijloace să se continue munca noastră pentru ridicarea învățătorimii și a școalei noastre?

Scurt: voim noi ori nu să trecem de bărbați cu ambiția de a fi luați în samă? Judecăm noi ori nu înainte de ce aducem concluze în adunările noastre? Ne jucăm noi ori nu de-a concluzele? Vrem ori nu ca lumea să țină cont de noi și să ne respecte?

Dacă da, atunci de ce ne perdem cumpătul, de ce nu ne știm păstra sângele rece, de ce nu ne știm calma și mai ales de ce trebuie să ne *revoltăm* atunci, când nu s'a făcut alta decât s'a executat. *În fața prăpastiei*, un concluz de noi adus și nu de alții?!!

A făcut rău comitetul că a executat concluzele *noastre*? Dacă a făcut rău, atunci să nu ne revoltăm, ci să'l dăm jos, ca pe un netrebnic, cu președinte, vicepreședinte, secretar, etc. etc. cu tot, ca și pe unul, carele nu-și înțelege rostul, căci, vezi, *a executat concluzele noastre în trei, zi trei, rânduri aduse*. Puterea e în mâna noastră. N'avem decât să voim și lucrul e gata. Dar să nu venim să ne arătăm *slăbiciunea*, prin aceia, că abzicem de organ, abzicem de a mai fi membrii, acum, — când trebuie să plătim ce suntem datori.

Ce este aceasta? Conduită de oameni serioși? Ținută de dascăli? Bărbați de școală demni de greutatea vremilor ce le străbatem? Apostoli suntem noi?. Așa ne știm noi ridica peste micile mizerii?

Să admitem, după cum afirmă unii, că au fost improcesuați cu sume, cari nu stau. Să admitem! Aceasta însă nu e mirare nici decât! Lucruri de asemenea natură provin, dacă sunt, iarăși tot numai dela cei cu musca pe căciulă. Și iată cum! Nu numai că aceștia nu-și solvesc

taxele regulat, iar alții de o grămadă de ani de fel, dar și când unii din ei solvesc câte ceva, odată plătesc la cassa despărțământului, altădată la cassa centrală; odată la prezidiu, altădată știe numai Dumnezeu unde.

Cassarul general face raportul restanțierilor. Comitetul, în urma ordinului primit dela adunarea generală, prin prezidentul său, îl predă avocatului. Avocatul începe acțiunea. În timp cutare restanțier face ceva solviri din suma pentru care e pus procesul în curgere contra sa. Când colo tot el de cătră pădure, că a fost înproceșat pe nedreptul.

Intre astfel de împrejurări, dacă din *greșală* și nici decât din *răutate*, s'a cerut, prin judecătorie, dela cineva vre-o sumă, carea, poate, nu corespundea cu realitatea, respectivul n'avea decât să arate respectivului judecător cvita de solvire și afacerea era terminată, ori solvea și a doaua-oară, pentrucă din cauza iregularității lui solveste. Comitetul la timpul său recunoaștea aceasta și plusul îl lua în contul anului viitor. Dar din acest motiv să ne *revoltăm* și în revolta noastră să abzicem de a fi membrii, să abzicem de organ, să *derămăm* tot ce cu multe și grele jertfe am câștigat până acum, să tragem la îndoială buna credință comitetului, să înzultăm prezidiul, după cum au făcut unii, cred, aprofundeze numai bine fiecare chestia, nu poate fi lucru demn de *dascălul român*; nu, deosebit astăzi, în aceste vremuri grele și pline de ispită pentru *noi* și *școala* noastră.

Legea obligă pe fiecare învățător să fie membrul unei reuniuni. Cei ce amenință cu eșirea din sârul reuniunii, unde voesc să meargă? În *alte părți*?! Dar nu sunt sârul aceștia de binele ce și până acum l'am primit și'l primim mereu din acele părți?

O oameni, o vremuri!

Dimitrie Popoviciu.

Istoria școlii române din Măderat.

— Schiță monografică. —

I.

E foarte greu să faci istoria unor întâmplări petrecute în anumit loc și cu atât e mai greu, când nu se poate preciza originea sau începutul faptelor.

În aceasta poziție suntem cu școala română, fiindcă ne lipsesc datele pozitive mai de peste tot locul și numai în câteva centre culturale s'a putut spune cu toată siguranța adevărul. E fapt, că poporul român din Ungaria nu va fi avut școala deodată cu alte națiuni, pentru că împrejurările de existență — de pe acel timp — nu iau permis, și, cu toate acestea își va fi avut — încă din timpuri destul de vechi — școala sa catihetică pe lângă biserici unde se instruiu cantorii ori chiar și preoți sătești. Deși nu avem date sigure, dar putem să credem, că în părțile ungurene, fiind comunele mari și organizate, vor fi existat școli confesionale ori mai bine zis: școli parohiale.

În întunerecul anilor să perde și începutul școlii din Măderat, care e o comună foarte veche și despre care se amintește în actele oficiale din 1214—1412, 1535 și 1561. — Cu posibilitate știm însă, că la începutul veacului al XVIII școala avea învățator salarizat cu 50 floreni de R., lemne de încălzit și 8 holde (darabe) de pământ. Pe mapa comunei Măderat din 1785 pământul învățătoresc e pus în 4 locuri cu notița „*Schulmeister*“, iar în rubrica de spese e notată solvirea salariului învățătoresc: *Ludi-Magistro dotatio 50 rfl.*

Deoarece — înainte de segregarea pământurilor (1839) sătenilor în forma care sunt și azi, — cu mult mai în-

Nota. Istoria școlii din Măderat a mai fost publicată — cu puține excepții — în „*Arhiva*“, revistă literară din Iași (1899) și monografia comunei Măderat (1902).

nainte a fost împărțirea veche a pământurilor, între cari erau așezate și cele învățătoresți, probabil pe la 1710 până la 1720, după ce au fost alungați turcii și s'au consolidat de nou comunele cu locuitorii, cari de frică se retrăseseră printre dealuri și în păduri, — deci, de pe acele timpuri a existat școala română — fiind comună curat românească — pentru că altcum nu se poate explica pământul învățătoresc și să nu fie școală cu învățator!

Ca toate școalele de pe acel timp a fost mai mult pentru instruirea creștinilor în cele religioase, pregătind cântăreții bisericii, ba uneori chiar și preoții. Cetitul se învăța foarte greu, căci se folosea „metodul buchizării“, care dădea mult de lucru atât învățătorilor cât și școlarilor, așa, că ani de zile trebuiau până se știă cetl. Încât se ținea de scris apoi acela era un meșteșug cu totul deosebit și era voinic cine mai învăța încă să și scrie.

Cine vor, fi fost învățătorii pe acelea timpuri și că au fost din statul preoțesc ori laici nu se știe până la anul 1784, când protocolul de circulare sau »corenciuri« (dela 1783 1824) ne spune, că a fost învățator tinerimei *Rista Popovici*, iar bătrânii povesteau, că a fost fiu de preot din sat și era »foarte priceput«. De altcum scrisoarea din protocolul de circulare, făcută de dânsul, e foarte frumoasă și corectă, ceace denotă că a fost om deștept. Pe Mineiul cel mare, tip. la 1735 și allător în biserica din Măderat, se allă o notiță¹⁾ cu numele celor ce au dăruit la cumpărarea cărții, iar la urmă subscris: Kir Macarie călugărul dascăl, 1745, ceace consună cu numele »Mecherie«, rămas în tradiția poporului, că ar fi fost și învățator și preot — dar fără a se ști, că la care an.

Că școala a existat din vremuri vechi ne dovedește și circularul de mai jos prin care protopresbiterii sunt recercați a raporta despre starea școalelor și a denumi directori locali în fiecare parohie:

¹⁾ A se vedea Monografia comunei Măderat distribuită la bibliotecile școlare.

Nr. 102.

„*Binecucernicie Kir protopresbitere*“ *Mie iubite*²⁾).

»Dela înalt tiitor de loc crăes unguresc subit dat 28 zile luna August am curgători Nr. 17248 cătră mine slobozită Milostiva intimație mie s'au arătat, cumcă, de vreme ce relațiile adecă arătările de jumătate an, despre așezatele prin krăire, neunicesci școle prin parohuri, ca prin luători de seamă de loc a școlelor. In vremea sa Districtualnicilor krăescilor Inspectori a școlelor cu rënd le dau și dintru acelaș iasă că aceleș arătări cu mai multe luni de zile. Mai târziu de cătră rëndul cel drept și îndreptarea care acolo șosesce și pentru aceia nu puțină înpedecare la folosul școlelor prin aceia sê pricinuesce, pentru aceia a sa pre sfințită chesaroregescă mărire, atot milostivește, a rëndui bine-a voit a prescrie despre școlele Neunicesci, aratari de 2 ori, într'un an, una adecă la sfârșitul fieștecărui cursușului școlelor prin Protopresbiterul dela parohialnicii locului preoți ca dela directorii școlelor să se strîngă și așa strînse fără de nici o petrecere a vremii, Districtualnicului craescului Proinspectorului școlelor de vreme în vreme în toamnă să se aducă«.

»Deci bine Cucernicie Tale Poruncește-se că acestei înțelegere Cu Domnii Pro-Inspectorii Crăesci a școlelor nōstre neunicesci Teodor Aramovici dela Oradea-Mare la carele și eu iam scris despre acēsta, în tot locul în Protopresbiteratul Binecucernicie tale unde este școlă, pe unul parohialnic preot dacă-s mai, mulți, iar unde se află unul pe acelaș întru Directoriu al școlelor îl vei numi, și așa numindui pre toți vei îndrepta la arătate adecă relație la fiescecarele sfârșitul cursului școlei, adecă de 2 ori într'un an după tabela acēst¹⁾ carele aicē pentru forma subit însemnata binecucernicie tale o trimit în locma nesmintita se o facă și așa făcute arătările, binecucernicie tale sê trimită, iar binecucernicia ta apoi aceleș arătări dela

¹⁾ Circularul e copiat din Protocolul de circulare scris cu caractere cirile, dar cu stitul original.

²⁾ Un formular liniat.

ei strânsă numitului craescului Pro-Inspectorului școlilor noastre nemnicesci la Oradea-mare a trimite prin poștă, iarăși de 2 ori într'un an în numite vremuri din datorință. Și așa fiind Binecucernicia Ta slobod de a platire de a poștei parte, pre lângă Titulușul cătră Pro-Inspectorul în Oradea-mare însemnată, pe partea din afară trase acestea cuvinte: Exosso In Negotio Scholario.

Intru altele preporuncindute Acoperemântul lui D-zeu rămân al

Binecucerniciei Tale

In Arad 22 zi Septembrie 1795

voitori de bine

Pavel Avacumoviciu m. p.

Episcop.

Din circularul expus se poate constată, că afară de autoritățile bisericesti, școalele mai aveau superiori și pe directorii regești, cari de comun erau români eventual sârbi.

Până la anul 1860 școala din Măderat era supusă directorului suprem din Oradea-mare, care era foarte strict, atât față de progres, cât și față de cercetarea școalei, care în timpul din urmă începuse ca să fie obligatoare pentru toți copiii fără excepție. Iar dacă cutare părinte sustrăgea băiatul dela școală, era pedesit dânsul, însă cu pedeapsă corporală, de ținea minte. Tot așa o pătea copilul, care absentă nemotivat. Aceasta împrejurare a făcut ca încă din timpuri de mult uitate, copiii sătenilor să cerceteze școala cu toții, iar dacă metoda de propunere și conducerea școalei era alta, astăzi am avea cu mult mai mulți știutori de carte. Spun bătrânii, că pe acele vremuri toți se interesau de progresul tinerimei. Preoți, notar, antistia comunală, ori oficiali dela domenii — îndemnau copiii la învățatură, ori îi provedeau cu cărțile de lipsă, cu deosebire după anii 1850. Preoții în toată Mercurea și Sâmbăta țineau catechizații cu obligații de toate zilele, iar cu adulții, în Dumineci după amiazi, țineau instruarea rugăciunilor, căci mai demult nu erau cununați tinerii cari nu știau rugăciunile.

(Va urma).

P. Vancu.

După 25 de ani!

(din trecutul despărțământului reun. Țiria).

Cred că satisfac dorinței stimaților colegi, când mi-am pus de scop reasumarea unei munci de 25 de ani a colegilor din acest despărțământ. Zic reasumare, căci a spune toate în amănunte, mi-ar fi imposibil lipsindu-mi, de o parte timpul fizic, iar de altă parte neavând la îndemâna actele necesare spre acest scop.

Un pătrar de secol a trecut, On. adunare, de când pionerii culturii din despărțământul protopopesc Țiria și-or pus în gând și în aplicare deviza: »Prin muncă la bunăstare materială și morală«. Un pătrar de secol a trecut de când reuniunea noastră din tractul Țiria n'a încetat a fi un far luminos, care să lumineze calea multora, dintre ceie rătăceau pe întinsul necunoscut al învățământului popular. Un pătrar de veac a trecut de când tinerile și debilele puteri didactice din cercul Țiria, simțind în ei dor și putere de muncă, și-au pus în gând ca să se alcătuiască în reuniune, că astfel cu puteri unite, ajutându-se unul pe altul, să scoată la liman naia rătăcindă printre valurile ce amenințau cu perire pe conducătorii ei.

On. adunare! Dacă e mândru economul văzând rodul muncii lui, care se mărginește la bunuri materiale, cu atât mai mândrii pot fi acei dintre On. colegi, cari își văd rodul muncii lor de un pătrar de secol în sinul acestui despărțământ, căci peatra pusă de ei, calea curățită și bătută de dânșii, e calea pe care noi, acești mai tineri, putem merge siguri, spre un viitor mai bun.

Permite-ți-mi deci, On. colegi, a face ceia-ce am zis, adeca: să reasumez încât mi-a fost posibil, și să vedem, pe cei-ce și-au câștigat așa zicând nume neperitor în anele trecutului acestei reuniuni. Să constatăm în departe între ce condițiuni a fost școala și conducătorii ei la înființarea acestei reuniuni și prin câte fase or trecut învățătorii din tract până ce or ajuns în stadiul de azi. — Să

vedem apoi a stagnat, ori progresat mersul reuniunii noastre de când aceasta are puteri noi. Și, văzând acestea cei tineri, să învățăm, iar cei bătrâni să poată avea mulțămirea, văzând în noi viitorul dorit de ei.

On. adunare! Încă înainte de a fi eșit școala din „*era veche*“, înțeleg timpul când școala era sub stăpânirea catehismului, a metodei învechit de a memoriza toate studiile, s'a pornit între învățătorii tineri de atunci un curent de premenire: se simțea necesitatea unei noaue direcțiuni, unde învățătorul singur să fie stăpânul, el singur să-și croiască soarta în chestii de învățământ, cuvântul lui să fie dătător de ton. Și încă dela organizarea școalelor, șefii tractelor, protopopii, au avut poruncă de a strânge pe conducătorii de școale în conferințe cel puțin odată în an și ale da indigitați metodice. Dacă ni-am putea transpune în timpul de atunci, apoi să ne închipuim ce indigitați puteau fi acelea! O poruncă însă aceasta, care din multe cauze, dar mai ales din aceea, că nu să pricepeau, în multe tracte nu era executată și astfel învățătorii rămăneau tot în ogașul vechiu.

Dintre toate tractele însă, tractul Șiria a avut norocirea de a avea în fruntea lui un șef cu adevărată cultură, pe Rev. domn: Georgiu Popoviciu, actualul ref. bisericesc al consistorului arădan, care și atunci era un om energic și cu dragoste de școală și conducătorii ei. Acesta s'a apucat și fără amânare a făcut dispoziții, ca învățătorii să se poată aduna în conferințe și el însuși se interesa până în amănunte despre toate, controlând cu rigurositate mersul acelor conferințe și pedepsea fără cruțare pe cei renitenți și leneși, căci după cum însuși zicea: vreau să am dascăli-măestri, cari să-și cunoască măestria lor. — Învățătorii în semn de recunoștință, l'a ales președinte de onoare.

Acestei împrejurări i-să poate atribui, că deja în anul 1890, când în fruntea învăț. din dreapta Murășului se pune zelosul și regretatul profesor preparandial: Teodor Ceontea, desp. Șiria e în plină activitate și are la activul său aproape 10 ani de muncă laborioasă, iar învățătorii sunt deja în cunoștința și în practica nouelor metode.

Metodul scriptologic încă din 1884 se pune în aplicare în toate școlile, căci la conferința ținută în Siria, la școala superioară, *tinărul învățător de atunci, colegul: I. Groșorean, i-a convins pe învățători, prin o prelegere practică, despre avantajile acestui metod față de celelalte.* Între învățători e emulație întru a arăta calea cea mai ușoară și practică întru atingerea scopului. Astfel în 1891, când reuniunile învățătoresți, pe baza statutelor, singure se organizează și să conduc, în desp. protopopesc Siria se alege de președinte: Filip Leuca, preot în Pâncota, vice-președinte: Iacob Musca, învățător în Comlăuș, *notari: Petru Vancu și Savu Crișan.* Reuniunea numără atunci 28 de învățători între cari se află 2 învățătoare. În 1892 numărul membrilor să sue la 30. Dotatiunea fiecăruia trece peste minimalul prescripționat de lege (600 cor.) În fiecare an se țin câte 2—3 adunări ordinare. La fiecare — pe lângă prelegerea practică — membrii să prezintă și cu câte 2—3 lucrări din domeniul învățământului. În acest an biroul central e recercat a pune întrebarea spre discuție membrilor: *că ce e cauza de elevii, cunoștințele câștigate, în școală le folosesc contra învățătorilor și conducătorilor lor.* Această întrebare au dezvoltat-o în formă de disertație învățătorii: I. Groșorean și Petru Vancu. Lucrarea lui I. Groșorean se și ia în programa adunării generale din 1893. O dovadă și aceasta, ca tractul nostru a fost cel mai activ.

În 1893, în urma abdicării președ. F. Leuca, primește aceasta sarcină: I. Bogdan, învățător la școala superioară din Siria, iar de v.-președ. e ales A. Boțoc. În acest an se începe prelucrarea materialului din toate studiile pentru școala populară. Și cu conștiințiozitatea și aprofundarea în esența acestei munci, tractul Siria premerge cu exemplu.

În 1894, la conferința de toamnă, în fruntea reuniunii sunt aleși cei mai activi și zeloși învățători, cari, de atunci până azi, conduc afacerile acestui desp. Și, în interval de un deceniu, desp. protopopesc Siria își ajunge apogeul de creștere așa, că, la adunările generale, activitatea dăspărta-

mântului, biroul central se vede îndemnat a o pune consecutiv în fruntea celorlalte despărțăminte. Accentuând în fiecare an că partea leului și meritul principal e a despărțământului Siria. Nimbul despărț. și-a învăț. crește și ei sunt mândri, că pot fi membrii al acestui despărțământ. În desbaterile din conferințe se însinuau la vorbă cel puțin 6—7 membri, iar discuțiile se continuau ziua întreagă fără a atinge susceptibilități.

Vedem deci, On. adunare, că numai dorul și ambiția de a munci i-a făcut așa zeloși. N'or trăit ei în condițiuni mai favorabile ca alții, nici n'or avut pregătiri mai multe ca alții, dar prin o străduință de fer or învins multe pedeci, cari la început s'au părut neînălăturabile. — Astfel, că dacă pe atunci erau priviți ca un »mallum necessarum« azi sunt consultați și să ține cont de părerea învățătorilor nu numai în cele școlare, ci și în cele extra școlare.

On. adunare! cred că exprim părerea tuturor și în-deosebi a membrilor tinări ai acestei reuniuni, când fac propunerea extra serium, împlinindu-ne totodată și o sfântă datorință, ca protocolarminte să exprimăm mulțumită și recunoștință acelor veterani colegi, cari dela început și până azi or muncit, suferind multe neajunsuri, ca să ne lase nouă celor ce le urmăm o cale sigură, un drum precizat, pe care se ajungem sigur la țintă, fiind noi demni de aceasta moștenire. Cred că nu comit indiscreție, când iau actele și din acte constat, că partea leului din recunoștința noastră o au colegii: I. Groșorean, A. Doboș, P. Vancu, I. Bogdan, I. Vancu de prezent învățător în Arad-Șega, Aug. Botiuc, L. Papp și A. Muntean, cari au fost în biroul desp.; tot astfel ceilalți veterani colegi ai nostri, cari fac fala reuniunii noastre. Să-i vedem încă mulți ani dirigind destinele acestui despărțământ!

Galsă, luna Mai 1909.

T. Cherechean.

Spicuri din reviste pedagogice.

Revista generală a învățământului (Nr. 9. an. IV.) produce lucrări demne de a fi luate în considerare și rivalizează chiar cu revistele streine — sinonime în specie. Articolul ce poartă titlu: „*Psihologia caracterului și educația lui*“ iscălit de dl Gr. Tăușan, cuprinde demonstrațiuni despre existența și formarea caracterului. Autorul în propoziții convingătoare argumentează teza care și-a ales-o... În lucrarea: „*Cartea didactică și materialul școlar*“ dl N. Gorciu, arată că cât de greșit se propune azi în toate școlile studiul Geografiei și al Istoriei, nefiind nici cărți acomodate și mape sau hărți corespunzătoare. — Ne mirăm pentrucă știm că în „țară“ se jertfește foarte mult pentru înaintarea învățământului în toate speciile; pe lângă aceasta se află o mulțime de bărbați destoinici pe toate terenele și ar putea să lucreze... Ce să zicem noi cești dincoaci? Căci dacă o geografie — cu aparatele ei — ori istoria, dacă nu e după comandă (?!) apoi are să apună curând. Dl autor nu se îndestulește însă numai cu aparatele de până aci, ci pledează — pe lângă că acelea să fie corecte și lucrate după cei mai buni autori — să se folosească atât la studiul Geografiei cât și a Istoriei: *proecțiuni*. De exemplu, când li-se explică despre cutare țară și cultura ei, ori despre atare popor și ocupațiunea lui, apoi să i-se reproducă celea spuse în icoane, că cu atât mai temeinic să poată pătrunde cunoștințele predate. — Și e foarte la loc aceasta pretenziune — care se face mai vârtos pentru școlile secundare (— noi din parte-ne zicem că și pentru cele elementare) din considerația, că lumea străină a înaintat departe pe această cale, iar de altă parte să-și poată face elevul o idee clară despre ceea ce i-se predă. *Din punct de vedere național e chiar și necesar, ca să se facă hărți și tablouri exacte de cătră oamenii specialiști din România, pentruca lumea străină să nu ne mai prezinte în chipuri de Hotentoti ori de alt popor semi-barbar, ci să vadă că și*

noi suntem ca și ei... Ar fi bine dacă și manualele de Geografie s'ar face cu prevedere. Autorul să cunoască o mare parte din ceea ce descrie și cu deosebire să-și cunoască țara sa, ori teritoriul locuit de neamul său. Cu un cuvânt, să aibă cunoștințe exacte despre ce lucră. — Afară de acestea lucrări se mai vorbește în „Revista gener... „*Din metodică limbilor moderne...*“ *Conferințele didactice din România*“. — „*Din terminologia gimnasticii,*“ etc.

Pedagogia experimentală Nr. 1. an. II conține lucrări însemnate. Remarcăm lucrarea dlui I. Ciocârlie, ce poartă titlul: „*Condițiunile psihologice ale scrierii*“, prin care autorul ne spune, că scrierea e de 2 feluri: *ideografică* și *fonetică*. Cea ideografică exprimă ideile deadreptul cu ajutorul imaginilor desemnate în forme de figuri. De acest fel de scriere se foloseau cu deosecire vechii Egiptenii și Chinezii. — Scrierea fonetică exprimă direct vorbele, fiindcă ea întrebunțează caractere care reprezintă sunete.

„... Din observațiunile și experiențele psihologice făcute de profesorul de psihologie: *Jumes Marek Baldwin* din Statele-Unite, perceperea scrierii se sprijinește pe trei serii de senzațiuni, cari se pot distinge atât în scrierea normală, cât și în cea repede și neglijată: senzațiuni *vizuale*, senzațiuni *optice* și senzațiuni *musculare*“.

a) „Senzațiunile vizuale dau naștere imaginilor vizuale. Sunt două păreri asupra felului cum se formează imaginile vizuale. Unii susțin, că razele luminoase, reflectate de obiectul ori de figura văzută, afectează retina, care ia o poziție particulară pentru fiecare imagină vizuală. Aceasta dispoziție este transmisă conștiinței prin o serie de semne locale prin mijlocul cărora ea distinge și localizează fiecare punct anatomic. Alții susțin, că vederea unui obiect este o explorațiune a conturului său și prin urmare o serie de senzații și de mișcări, cari, împreună dau imagina vizuală a figurei examinată...“

Restul lucrării ne pune înainte experiențele câștigate cu copii de toate etățile începând cu cei de trei ani până la adulți și se conchide, că o scrisoare frumoasă și corectă observată cu atențiune de către copii are foarte mare influință asupra copiilor.

În articolul: „*Absolvenții de curs primar*“ dl G. Antonescu

sfătuiește și dă îndrumări, că învățătorii, fie la orașe, fie la sate, să se ocupe de elevii lor și după absolvare, dar cu deosebire când e încheierea anului școlar absolvenții să fie îndrumați pe ce cale să apuce... — Așa este, — adaugăm noi. — Ori cât de harnic să fie învățătorul în decursul anului școlar și oricât de silitori vor fi elevii, dacă aceia — după absolvare nu vor fi observați — toată silința, de a le da cunoștințele necesare, a fost zadarnică. Lumea a fost și este stricată, iar copilul ajungând în vârtejul ei nepăzit și fără supraveghere se strică mai rău decum s'ar fi stricat dacă nu cunoștea școala: pentru că creerii lui sunt frământați de imaginațiuni care nu și-le poate închipul și al cărora rost nu-l poate cunoaște. Țările culte s'au îngrijit însă ca și populațiunea cu mai puțină școală — să-și adune mai departe cunoștințele de lipsă. Dacă în fruntea statelor noastre cu mai puțină cultură, am avea oameni de inimă, cari să se intereseze de cultura generală, atunci s'ar putea da altă directivă vieții sociale din respectiva țară (?).

În „*Desvoltarea gustului de cetit la elevi prin folosirea cărților din biblioteca școlară*“, dl Petrescu arată, ce greșală se face prin aceea, că li-se dă tinerilor să cetească orice fel de cărți, fără ca să fie alese, prin care fapt, cetitorii în celea mai multe cazuri se influențează de cuprinsul lecturii și după cum e firea omului mai aplecată spre rău decât bine — care dacă a fost rea are urmări incalculabile — după cum s'a putut vedea multe cazuri mai ales în timpul din urmă.

Autorul e de părerea — foarte potrivită — că bibliotecile inaugurate pe seama tinerimei să conțină numai cărți alese, al cărora cuprins să influențeze asupra lor simțeminte umanitare și să fie feriți de uzul de pân'acum, ca să cetească orice fel de cărți.

P. Vancu.

Informațiuni.

Comisari de examene: Pentru examenele școalelor noastre populare de estimp, Ven. Conzistor a denumit ca comisari pe următorii învățători:

Arad: Iosif Moldovan, Belinț: Iuliu Groșorean, Boroșineu: Dimitrie Popoviciu, Buteni: Ioan Furdianu, Banat-Comloș: Dimitrie Boariu. Chișineu: Vasile Bogoiu, Hălmațiu: Dimitrie Micu, Lipova: Iuliu Vuia, Radna: Petru Vancu, Șiria: Nicolae Nicorescu, Timișoara: Pavel Dârlea.

Conferința învățătorilor din desp. protopesc Arad. Mercuri, în 5 Mai n. a. c., învățătorii tractului Arad s'au întrunit în conferință, în comuna Tornea din comitatul Cenad. Totul eră insușeșitor. Dela ultima noastră convenire în aceea comună, toate s'au schimbât, toate s'au înnoit. Micuța, dar frumoasa bisericuță, s'a îmbrăcat în vesmânt nou, prin binechibzuita restaurare ce i-s'a dat, așa încât ți se pare a fi din zahar. Școala a căpătat încăpere nouă, modernă, într'un edificiu, care ar face cinste oricărei comune fruntașe. Preot nou, învățător nou, numai venerabila preoteasă văduvă, care n'a lipsit nici de astădată dela întrunirea dascălilor români, pe cari întotdeauna i-a distins cu prezența și i-a onorat în ospitala ei casă, își mai reaminteă trecutul, în frunte cu încărunțitul paroh de pie memorie Paul Moga, care în dragostea ce o aveă de școala confesională, adună pe toți participanții la conferință, în jurul mesei sale ospitale. Par'că a știut că nu ne mai revede. La 8 ore dimineața, micuța biserică, a căreia interior aranjat tot cu atâta gust ca și partea externă, se umple de dascălii sosiți din toate părțile tractului, cari ținând sus și tare la credința lor străbună, își încep activitatea cu chemarea Duhului sfânt. Vocea sonoră și respicată a tinerului preot Ionescu, ținuta lui serioasă, armonizau de minune cu frumosul lăcaș dumnezeesc. Bătrânul Moga, care a creat și chivernisit mijloacele de restaurare, ar fi mândru văzând în urma sa pe tinărul Ionescu, ca executor al dorințelor lui. Cântarea școlarilor în sfânta biserică, aranjamentul salei de învățământ, disciplina școlară, prelegerea ținută cu școlarii, arată: că nici învățătorul Mihai Nicoară nu se lasă mai pe jos întru

promovarea intereselor comune. „Impărțirea timpului“, prelegere în limba maghiară cu elevii clasei a doua și în același timp ocuparea celorlalte clase cu ocupațiuni scripturistice, au satisfăcut așteptărilor. După pauză, președintele despărțământului, încărunitul învățător din Arad: Ioan Vancu, având la dreapta pe președintele general al reuniunii: Iosif Moldovan, iar la stânga pe preotul locului și pe notarul despărțământului, desterul învățător din Măndruloc: Nicolau Cristea, deschide conferința printr'o cuvântare foarte frumoasă, în care îndemnă pe învățătorii români confesionali a ține concurența cu progresele timpului modern; salută oaspeții, între cari am văzut pe notarul comunal, judele, subjudele, cassarul; corpul învățătoresc dela școalele de stat, în frunte cu bravul seu director: Ponta; comuna bisericească sârbă, reprezentată prin preotul și învățătorul locului; comitetul parohial, în frunte cu vrednicul său preșident și încă o mulțime de poporani: bărbați și femei, dornici de a vedea pe învățători și a asculta desbaterile lor. Învățătorii tractului, cu puțină excepțiune, toți sunt prezenți. Dizertațiunile oficioase ținute de învățătorii Nicolae Cristea: *Principiile lui Spencer*; Aurel Dragan: *Istoria lui Ștefan-cel-Mare și luptele lui cu tatarii*, mai apoi dizertațiunea învățătorului Ioan Ardelean: *Căștigarea cunoștințelor și asimilarea lor* au provocat discuțiuni foarte interesante și demne de învățătorii primului despărțământ al reuniunii.

Discuțiunile în jurul aprecierii metodului direct la propunerea limbii maghiare, combătut cu argumente psihologice și practice apoi cele în meritul tabelelor de cetit, pe baza metodului lui Gabel, încă au fost foarte interesante și cu interes ascultate. S'a ales locul proximei conferințe la școala preșidentului reuniunii: Iosif Moldovan, în Arad, spre a ospita la prelegerile de desemn conformate noilor legi școlare. Restaurarea pe noul period de trei ani a decurs în ordine, reelegându-se tot funcționarii vechi. După conferință s'au făcut vizitele oficioase: la preotul Ionescu, văduva preoteasă Moga, născută Mangra, notarul comunal; iar după aceea s'au întrunit învățătorii, însoțiți de oaspeții sus amintiți, la prânz comun, în ospătăria mare, petrecând împreună în buna dispoziție până la plecarea lor spre casă, ducând bune impresii din mica dar bine organizata comună Tornea.

Alte conferințe. Despărțământul Timișoara a reun. inv. români din stânga Murășului și-a ținut adunarea gen. în Fabricul-Timișorii, la 2/15 Aprilie a. e., sub prezid. învăț. Nicolae Nicorescu. S'a cetit dizertațiile: *Noțiunea frâng. decimale* de inv. P. Ludae, *Problema școlii* de G. Cioca, *Rotul femeii în educație* de P. Ciucur și prelegerea practică „Prăsirea galițelor de d-șoara Ana Cotta.

Despărț. B.-Comloș al reun. învăț. rom. ort. din stânga Murășului și-a ținut adunarea generală în comuna Sarafola. După ce s'a cetit raportul biroului au urmat *prelegerile din limba maghiară* de învățătorii: Valeriu Sepi pentru clasa I, Dămian Târlaiu, pentru cl. II-a, Titus Pap pentru cl. III—IV și Ioachim Muntean pentru cl. V—VI, iar învățătorii Iuliu Magdu și V. Sepi au mai preles despre dezvoltarea sunetelor „i“ și „c“. — Ședința viitoare se va ține la *Checia*.

Tractul Șiria. Marți, în 21 Aprilie (4 Maiu), despărț. învăț. rom. din ppiatul Șiria s'a adunat în ședință în comuna Covăsint. După chemarea Duhului sfânt — obicinuită — s'a făcut parastas în amintirea regretatului: Ioan Micoroiu, fost învățător în Cherechiu — servit de 4 preoți în frunte cu păr. protopop tractual.

Din 34 membrii numai 2 au lipsit motivându-și absența, Cu abatere dela regula de până aci, prelegerea practică nu s'a ținut de cătră învățătorul cu elevii într'acăriia școală a fost adunarea ca până acum, ci de cătră învățătorul: Iuliu Groșorean, care a făcut lecții practice din „limba română“ — material pentru clasele III—IV, substituind elevii cu învățătorii mai tineri. După finea prelegerii, care a ținut mai bine de două ore, s'a încins o discuție asupra prelegerii, unii cerând lămuriri, alții exprimându-și păreri proprii. După deslușirile și demonstrațiunile făcute de prelegător, discuția s'a încheiat, declarându-se prelegerea de foarte succesă și într'adevăr de model.

A urmat apoi raportul biroului din care s'a constatat, că presidiul și-a împlinit conștiințios datorința, iar acela, dimpreună cu rapoartele cassarului și a bibliotecarului, se iau la cunoștință.

Dintre dizertațiile intrate la comisia cenzurătoare și anume: „Cum prelegea Socrate?“ de *Teodor Mariș*, „Învățătorul și recu-

noștința poporului“ de *Dem. Olariu* și „După 25 ani“*) de *Teodor Cherechean*, acestea două din urmă s'au cetit, iar cea din urmă s'a retras de autor.

Asupra punctului: „Chestiuni școlare“ încă s'a discutat, iar după aceea a urmat restaurarea. Aci încă s'a observat solidaritatea, căci cu unanimitate s'au reales oficianții de până aci, și anume: *Alexiu Doboș*, președinte, *Teodor Cherechean*, notar, *Petru Vancu*, cassar, *Ioan Muntean*, bibliotecar și *Pavel Siartău*, controlor.

Ședința viitoare se va ține în Gașa la școala inferioară.

A II-a Conferință catihetică din prot. Șiria se va ține în comuna Covășinț, la 4/17 Maiu, a. c., iar cea metologică în *Pâncota* la 14/27 Maiu a. c.

Școalele românești din cottul Sălaj. Din raportul vicecomitelui comitatului Sălaj, ce l-a prezentat în adunarea de primăvară, aflăm date interesante asupra școalelor române confessionale. Românii selăgeni au 165 școale (156 gr.-cat. 9 gr.-or.) cu 3573 copii (9030 gr.-cat., 543 gr.-or.), iar peste 30 de posturi de învățători sunt goale din lipsa învățătorilor cu diplomă. În acel raport se mai spune, că se va procede foarte aspru contra învățătorilor fără diplomă și că în decursul acestui an se vor deschide încă 10 școale de stat, dar nu se spune, că ce demersuri s'au luat, ca copiii acelor școale, cari au rămas fără învățători să nu rămână fără nici o învățătură? (G. de D.)

Solviri. Tare de membrii: *Ioan Vlădica* 4 și 7.02 cor. *Andrieu Vățan* 10 cor., *Ioan Iancin* 2 cor., *Mihail Voluntir* 11 cor., *Constantin Floruț* 2 cor. și 3.10 cor.

Abonamente: *Ioan Vlădica* 15 cor., *Ioan Cismaș*, *Ioan Iancin*, *Solomon Jurcoane*, *Aurelia Păcățian*, *Vasilie Beleş*, *Constantin Floruțiu* și *Patrichie Rămneșț* câte 5 cor. iar *Mihail Voluntir* 15 cor.

Conspectul datoraiilor învățători, cari au solvit la mâinile avocatului dr. Romul Veliciu datorai lor sustătătoare față de Reuniunea învățătorilor și care sumă (561 coroane) i-s'a predat din partea avocatului dr. Romul Veliciu cu datul de 24 Aprilie

*) Dizertația dlui T. Cherechean o publicăm într'alt loc în întregime.

1909 dlui Iosif Moldovan, prezidentului Reuniunii Invățătorilor și locuitor în Arad.

Aurel Drăgan (Cicir) 19 cor., Uroș Totorean (Nădlac) 9 cor., Ștefan Roja (Pecica) 12 cor., Emilia Giorogariu (Pecica) 13 cor., Grigorie Roșu (Semlac) 2 cor., Lazar Ionescu (Semlac) 5 cor., Muciu Popescu (Sâmbăteni) 17 cor., Petru Lupăș (Sâmbăteni) 5 cor., Mihaiu Nicoară (Tornea) 7 cor., Mihaiu Mihuț (Chisindia) 7 cor., Ilie Moț (Selegeni) 7 cor., Liviu Dublea (Șilindia) 7 cor., Ștefan Hereț (Repsig) 26 cor., Gavril Șandor (Seleuș) 26 cor., Nicolae Păsulă (Șicula) 19 cor., George Sturza (Șepreuș) 12 cor., Ioan Tau (Somoșcheș) 20 coroane, Teodor Mangu (Vădas) 24 coroane, Ioan Caba (Chișineu) 22 cor., Elena Murgu (Chitighaz) 7 cor., Aurel Guiu (Mișca) 24 cor., Alexiu Turic (Otlaca) 7 cor., George Petrișor (Măgulicea) 7 cor., Zenovie Vesa (Buceava) 25 cor., Ioan Duma (Tomеști) 7 cor., Trifon Daseăl (Cladova) 7 cor., Ersilia Ștef (Cuvin) 7 cor., Romul Vătan (Ghioroc) 7 cor., Simeon Neamț (Giulița) 7 cor., Nica Savu (Halaliș) 7 cor., Dimitrie Ciobota (Petriș) 7 cor., Iosif Stanca (Roșia) 7 cor., Simeon Bârlea (Șoimoș) 6 cor., Teodor Savu (Toc) 24 cor., Aurel Mircu (Totvărădia) 9 cor., Traian Debeleac (Drauț) 7 cor., Romul Pap (Covăsinț) 7 cor., Aurel Muntean (Musca) 19 cor., Petru Balint (Sinitea) 2 cor., Nicolae Cristea (Măndruloș) 5 cor., Uroș Pinteș (Șeitin) 5 cor., Vicenție Guleș (Șeitin) 10 cor., Petru Zoțiu (Apateu) 5 cor., Ioan Georgea prop. (Boroșineu) 5 cor., Gherașim Balint (Șicula) 10 cor., Nicolae Băr (Otlaca) 5 cor., Ilie Vârșendan (Saturău) 10 cor., Vasilie Iliș (Cuvin) 10 cor., Petru Binchieiu (Ilteu) 5 cor., Savu Crișan (Șiria) 10 cor., Iosif Velcean (Reșița) 10 cor., Grigorie Mladin (Chișineu) 5 cor., Simeon Crăciunescu (Șoimoș) 7 cor. — De tot 561 cor.

Mulțumită publică. Dl. dr. George Proca, secretar arhidiecezan în Sibiiu, din incidentul onomasticeii sale, și-a adus aminte și de cel mai mare dascăl român de pie memorie: *Teodor Ceantea*, fost profesor preparandial în Arad, și a dăruit fondului pentru ridicarea unui monument acestuia 10 cor.

Primească nobilul donator sincerile noastre mulțumite.

Necrolog. Moartea nemiloasă a răpit pe unul dintre cei mai harnici învățători din generaținea tinără: *Mihai Leucuta*, învățător în Somoșcheș, membru în congregația comitatului Arad etc., după un morb scurt a încetat din viață abia după o funcțiune de 17 ani, lăsând în doliu atât soția cu cei 4 copilași, cât și pe sătenii care l adorau pentru hărnicia și bunătatea lui.

Vecinică să-i fie amintirea!

Revista literară.

— *Convorbiri critice*. Nr. 3 A. III, apare în București și are următorul cuprins: *Corneliu Moldovanu* — Cetatea soarelui. *Gârlean* — Nucul lui Odobac (novelă). *E. Paquet* — I. J. Weiss prefată la lucrarea dlui Eug. Lovinescu asupra acestui critic. *Ion Minulescu* — Va fi... (poezie). *E. Lovinescu* — Povestea lui Coco II. *N. Teohari* — Comicul în comediile lui Caragiale. *Mihail Dragomirescu* — Apus de soare de Delavrancea. *Tolstoi* — Cu ce trăiește oamenii (trad. de Gh. Carp). *B. Nempteanu* — Închinare (poezie) *M. Dragomirescu* — Revista critică. — Revista revistelor. — Bibliografie critică. — Discuții. — Note. — Informații.

— *Junimea literară* A. IV. Apare în Cernăuț. Nr. 3—4 are următorul sumar: Sluga cea veche (Henrich Sienkiewitz) de *Ion Gramadă*. — Rămas'a codru fără cântec (versuri). *G. Rotică* — Hotarul țerii Sepenicului. *Iancu I. Nistor*. — Charles Darwin — *Dr. Eugen Botezat*. Fragment, — *George Popoviciu*. Celea trei portrete ale mănăstiri „Trei Ierarchi“ din Iași, — *Dr. Sever Mureșan*. Cântecul clopotului (versuri), *Iorgu G. Toma*. Casa țeranului român din Bucovina (cu chipuri fine) *Ion Ștefureac*. — O vizită la școlile din România (fine) de *Emil Popescu*, Cărți. Reviste.

— *Lucașfărul*. A. VIII. Nr. 9, cuprinde: *Carmen Sylva* — Ernest Maurici Arndt. *D. Marcu*, — Trecând (poezie). *I. Agârbicean*, — Copilul Chivei. — *Victor Eftimiu*. Statuia închinată ideilor moarte (poezie). *Al. Cazaban*, — Zeița Bunătății. *M. T.* — De-o fi (poezie). Vidu Rusmin, — Pădure. *Liviu Rebrean*. Rafuială *G. Rotică*, Pe gârla morii (poezie). *A. Cotruș* Cântec (poezie). *E. Hodoș*, Pagini streine: Ioan Turgheniew: Ciasa. Dări de samă. Cronică, *Ilustrațiuni*. Vederea bisericei din Calafat (5 tabl.) Elena Doamna. Catulle Mendes etc.

— *Revista culturală* A. II, apare în Craiova Nrii 8—10 au următorul sumar: Revista culturală. Ziua învierii *Gabriel Gri-gorescu*, — „Ce facem cu descreșterea populației țării noastre“. *M. Străjan*, Nerina (Episod din viața poet. Leopardi). *Colonel Marcu*, — Incercările grecilor de a desnaționaliza pe românii-macedoneni prin impunerea limbii grecești, *Gr. Dreghe*, Chestia bisericească. *Pr. D. Lungulescu*. În jurul modificării legii clerului mirean.

Preotul și dispozițiile sanitare. *Dr. I. Tribunu*, Piatra libertății din câmpia Blajului. *Dr. I. Puturian*, — Cum s'a descoperit bacilul tuberculozei. Inștiințări. Poșta Redacției și Administrației.

— *Revista periodică*. „*Biblioteca Românească Enciclopedică Socec*”. Abonamentul pentru an (pentru 96 numere) 24 lei. Până acum am apărut 67 numere. — Prețul unui număr: 30 bani. — Nr. 62. *Viata casnică a animalelor*, de V. Luchievici, traducere de *Dr. I. Duscian* 54—67 Petru și Ioan, roman de Guy de Maupassant, — traducere de N. N. Beldicean.

Poșta Redacției.

Mai multora. — Ne sosesc întrebări din diferite părți, că ce poate fi cauza de autoritățile confesionale au pedepsit pe unii învățători cu sume însemnate de bani, fiindcă nu și-ar fi împlinit datoria în decursul anului școlar 1907/8. Unii se năpustesc asupra comisarilor consistoriali, cumcă ei ar fi de vină — ba, sunt susținuți de duplicitate, cumcă într'un fel ar fi făcut protocolul de examen și în alt chip ar fi făcut raportul lor.

Vestim însă pe cei interesați ca să știe, că comisarii ș-au împlinit datoria conștiințios, dela unul până la cel din urmă și, nu ne vine a crede, ca cutare comisar să fi fost atât de fără suflet — că în raportul lui să zică altceva de cât a spus în protocolul de examen. — Dar se vor fi comparat protocoalele de pe 2—3 ani școlastici și se va fi aflat, că respectivii învățători în re-peșite rânduri n'au *completat* clasele recerute ori nu și-au împlinit datoria conform recerințelor, — fapte, cari atrag după sine felurite pedepse. Că au fost pedepsele cu sume mari de bani, e cam greu de explicat, — și, aceasta împrejurare ne face să presupunem, că în afacere s'au ingerat și au influențat persoane (?), cari nu se uită cu drag la activitatea și solidaritatea învățătorilor. Nu este însă nimic să nu iasă la iveală. Să luăm samă!

Dlui *Silv. Dascăl* — Gernăuț (Bucovina). Am dispus trimi-terea. Costul abonamentului binevoiiți al trimite la adresa Dlui Iuliu Grofșorean, învățător în *Galsa* — *Világos*.

Dlui *P. Zot* — Apateu. Foaia să expedieze regulat, cearcă rogu-te, la poștă nu cumva e acolo smintă?

Aviz!

Să atrage atențiunea învățătorimii, că **librăria diecezană din Arad, strada Deák-Ferencz nr. 33—34**, este asortată cu toate cărțile și recvizite prescrise de legea școlară, articolul XXVII din 1907, pe lângă prețurile cele mai moderate.

In special să află: tablite, stiluri de peatră, caete de scris în orice mărime și pentru orice trebuințe, pene de scris, țeruze, cretă, sponghie, gumă, calemare, condee, dictande, mașine de comput, sistemul cel mai nou, cerneală, în sticle mici și oluri de jumătate sau de un litru după trebuință, table mari de lemn, cu sau fără picioare, globuri și mape.

Violine și tot felul de compoziții muzicale. **Recvizite** pentru experimente fizicale-chemice.

Corecte de examene: 100 cu 1 cor. 10 fil. plus 30 filer porto. **Tipărituri școlare** pentru orice trebuință.

Tot aici să pot căpăta și orice cărți: **pedagogice, literare și științifice.**

In deosebi să atrage atențiunea învățătorimii asupra **recvizitelor pentru experimente fizice-chemice, cari sunt împărțite și întocmite în deplina conzonanță cu noaua lege școlară** și cari să pot căpăta aici mai lesne ca ori și unde.

La dorință, librăria servește și cu catalog, informațiuni și deslușiri mai detaliate.